

1. रामायणस्य रचनाकाल प्रतिपादनीयः (ii)

2. सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये।
सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥

3. क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।
निन्द्ये क्षयं यथा वहिनस्तृणदारुमहाचयम् ॥

4. अधस्तनेषु श्लोकद्वयं व्याख्येयम्—

VI—अथवा

1. रामायणस्य रचनाकाल प्रतिपादनीयः (ii)

2. सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये।
सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥

3. क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।
निन्द्ये क्षयं यथा वहिनस्तृणदारुमहाचयम् ॥

V—अथवा

1. रामायणस्य रचनाकाल प्रतिपादनीयः (ii)

2. सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये।
सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥

3. क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।
निन्द्ये क्षयं यथा वहिनस्तृणदारुमहाचयम् ॥

4. अधस्तनेषु श्लोकद्वयं व्याख्येयम्—

VI—अथवा

1. रामायणस्य रचनाकाल प्रतिपादनीयः (ii)

2. सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये।
सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥

3. क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।
निन्द्ये क्षयं यथा वहिनस्तृणदारुमहाचयम् ॥

4. अधस्तनेषु श्लोकद्वयं व्याख्येयम्—

VI—अथवा

1. रामायणस्य रचनाकाल प्रतिपादनीयः (ii)

2. सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये।
सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥

3. क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।
निन्द्ये क्षयं यथा वहिनस्तृणदारुमहाचयम् ॥

Roll No. ....

DD-2529

M. A. (Final) EXAMINATION, 2020

SANSKRIT

Paper Ninth

(धर्मार्थशास्त्राणि)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई—I

1. (क) रामायणस्य रचनाकाल प्रतिपादनीयः। 10

अथवा

“यदिहास्ति तदन्यत्र यत्नेहास्ति न तत् क्वचित्” उक्तिरियं समीक्ष्यताम्।

(ख) अधस्तनेषु श्लोकद्वयं व्याख्येयम्— 10

(i) सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये।

सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥

(ii) क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।

निन्द्ये क्षयं यथा वहिनस्तृणदारुमहाचयम् ॥

(A-9) P. T. O.

- (iii) अर्धनिष्क्रान्त येवासौ युध्यमानो महासुरः।
तया महासिना देव्या शिरशिच्छत्वा निपातितः ॥

इकाई—II

2. (क) “दुग्धं गीताऽमृतं महत्” उक्तिरियं विविच्यताम्। 10

अथवा

स्थिरबुद्धिपुरुषस्य लक्षणं महत्त्वञ्च प्रतिपाद्यताम्।

- (ख) कयोश्चिद् द्वयोः व्याख्या विधेया— 10

- (i) न जायते म्रियते वा कदाचिन्नायं भूत्वा भविता वा न
भूयः।

अजोनित्यं शाश्वतोऽयं पुराणो न हन्यते हन्यमाने
शरीरे ॥

- (ii) ऊर्ध्वमूलमधः शाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम्।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥

- (iii) अहिंसासत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम्।
दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं हीर चापलम् ॥

इकाई—III

3. मनोस्मृत्यानुसारं पञ्चभूतोत्पत्तिः वर्णनीया। 20

अथवा

कमपि द्वयं व्याख्येयम्—

- (i) आपो नारा इति प्रोक्ता, आपो वै नरसूनवः।

॥ ता यदस्यायनं पूर्वं तेन नारायणः स्मृतः ॥

- (ii) सर्वेषां तु सनामानि कर्माणि च पृथक् पृथक्।
वेदशब्देभ्य एवादौ पृथक् संस्थाश्च निर्ममे ॥

- (iii) द्विधा कृत्वाऽऽत्मनो देहमर्धेन पुरुषोऽभवत्।
अर्धेन नारी तस्यां च विराजमसृजत्प्रभुः ॥

इकाई—IV

4. कौटिल्यार्थदिशा शिक्षापद्धतिः वर्णनीया। 20

अथवा

‘कौटिल्यस्य अर्थशास्त्रम्’ इत्यस्य प्रतिपाद्यविषयो विवेचनीया।

इकाई—V

5. अधस्तनेषु कावपि द्वौ प्रतिपादनीयौ— 20

- (i) देव्याः माहात्म्यम्।
(ii) भगवद्गीतायां सांख्ययोगः।
(iii) मनुस्मृतेः प्रथमाध्यायस्य विवेच्य विषयः।
(iv) कौटिल्यकालीना शासनपद्धतिः।